

DEKLARACIJA
drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta
održanog u Međimurju 20.-22. travnja 2017.

Okupljeni sudionici drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta – preko 300 sudionika iz svih krajeva Hrvatske: LAG-ovi i druge udruge koje se bave ruralnim razvojem, stručne i znanstvene organizacije, predstavnici ministarstava i državnih upravnih tijela, jedinice lokalne samouprave, poduzetnici, poljoprivredni proizvođači, obrtnici i drugi dionici ruralnog razvoja;

imajući u vidu probleme s kojima su suočena ruralna područja Hrvatske:

- demografsku neravnotežu, gubitak vitalnog dijela stanovništva, a posebno odljev mladih iz ruralnih područja,
- neravnomjernu razvijenost i razvojno zaostajanje ruralnog područja,
- neiskorištene potencijale ruralnih prostora, uključujući neobrađeno poljoprivredno zemljište i nekorištene nekretnine,
- prometnu izolaciju i nedostatak društvenih i drugih usluga i servisa,
- sve izraženije siromaštvo,
- neuravnoteženi razvoj koji dovodi do društvenih neravnoteža i ugrožava osnovne elemente lokalnog identiteta;

ocjenjujući da ruralni razvoj nije sveobuhvatno i dovoljno kvalitetno pozicioniran u okviru gospodarskog i društvenog razvoja Hrvatske – u politikama, strategijama, programima i propisima;

konstatirajući da zaključci prvog Hrvatskog ruralnog parlamenta i dalje ostaju aktualni društveni problem, a posebno problemi

- zapošljavanja mladih u ruralnom prostoru,
- neusklađenosti programa obrazovanja na svim razinama,
- neučinkovitosti poljoprivredne proizvodnje,
- neravnoteža koje donosi razvoj turizma,
- neučinkovitog korištenja energije,
- nedostatnog korištenja informacijskih tehnologija,
- nedostatka međusektorskih partnerstva i suradnje s akademskom zajednicom;

sagledavajući širi europski kontekst, a posebno izazove s kojima se suočavaju ruralni prostori koji su navedeni u zaključcima prvog i drugog Europskog ruralnog parlamenta, deklaraciji Cork 2.0, te deklaraciji iz Tartua o Europi 2020+;

analizirajući lokalne probleme i potrebe u Hrvatskoj, posebno u odnosu na teme razvoja zajednice po principima pristupa LEADER/CLLD, inovativnih pristupa u poljoprivredi, ruralnom turizmu, proizvodnje i distribucije hrane, razvoja društvenog poduzetništva, važnosti očuvanja baštine i identiteta ruralnog prostora te učenja na primjerima dobre prakse;

uvjereni da je suradnja dionika ruralne zajednice, suradnja s javnom upravom, s gospodarskim sektorom, interdisciplinarna suradnja osobito sa istraživačkom i znanstvenom zajednicom te suradnja na prijenosu iskustava jedan od najvažnijih preduvjeta cjelovitog razvoja ruralnih područja

ističu zalaganje za sljedeće ključne pomake:

- zaustavljanje i preokretanje sadašnjih općih silaznih trendova koji obilježavaju procese u ruralnim prostorima,
- osiguranje međusektorske suradnje i partnerstva u procesima odlučivanja na svim razinama,
- uvažavanje razlika u potrebama, stanju i razvojnim potencijalima svih dijelova hrvatskog prostora pri rješavanju pitanja ruralnog razvoja
- osiguranje stalne pomoći i podrške za razvoj sposobnosti dionika ruralnog razvoja za aktivno uključivanje u procese osmišljavanja i provedbe lokalnih razvojnih planova i strategija;

ovom Deklaracijom upućuju poruke široj javnosti te donositeljima odluka na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini izdvajajući sljedeće teme važne za razvoj ruralnih područja:

1. PREPOZNAVANJE PROBLEMA RURALNIH PODRUČJA

Istraživanja, analize, izvješća i prikazi koji nisu ciljano usmjereni na ruralne prostore rijetko navode i probleme tih područja. Izazovi s kojima su suočena ruralna područja gube se u službenim statistikama. Kada podaci kojima nedostaje takva analiza postaju podloga za donošenje odluka dolazi do daljnjeg zanemarivanja ruralnih područja u određivanju ciljeva i prioriteta djelovanja te usmjeravanja akcija. Potrebno je uvijek iznova osvješćivati kako upravo ruralni prostori zauzimaju najveći dio teritorija neke administrativne jedinice. Izazovi s kojima se suočavaju ruralni prostori u sredinama koje se po formalnim kriterijima smatraju razvijenima slični su izazovima u nerazvijenim sredinama, ali imaju veće izgleda da ostanu u sjeni i zanemareni.

2. VAŽNOST OBRAZOVANJA I POTICANJA INOVACIJA

Ozbilnost izazova s kojima su suočena ruralna područja traži sustavan pristup u kojemu je potrebno snažnije ubrzati razvojne procese, a to neće biti moguće bez sustavnog ulaganja u obrazovanje, stjecanje novih znanja i poticanje inovacija. U situacijama višedesetljetnog zaostajanja u razvoju pristup „puno malih koraka“ prestaje davati rezultate s kojima možemo biti zadovoljni u dinamičnom okruženju u kojemu uspješne sredine grabe velikim koracima naprijed. Važno je stvoriti uvjete u kojima će svaka lokalna zajednica imati mogućnost razvijati odgojno-obrazovni sustav u skladu sa svojim uvjetima i potrebama stanovnika te u interakciji formalnog i neformalnog obrazovanja poticati inovativnost i podupirati stvarno inovativne pristupe.

3. INOVATIVNI PRISTUPI ZAJEDNICI

Lokalne zajednice mogu biti pokretači promjena, ali i njih obilježavaju pojedinačni interesi, nedostatak stvarne motivacije za promjene te nedostatak spremnosti na suradnju. Inovativni pristupi potrebni su i u pitanjima organizacije lokalnih zajednica, što uključuje rješavanje problema neučinkovitosti javne uprave ali i odgovoran rad organizacija civilnog društva koje imaju značajnu ulogu u motiviranju i uključivanju šire zajednice u rješavanje zajedničkih problema. Potrebno je raditi na jačanje komunikacije i transparentnosti upravljanja, razvoju političke kulture, umrežavanja i suradnje te korištenju suvremenih tehnologija za komunikaciju i učinkovitije poslovanje. No od najveće je važnosti rad na građenju i učvršćivanju međusobnog povjerenja.

4. UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U POSTUPKE DONOŠENJA ODLUKA

U svim razinama javne uprave - od državne do lokalne razine - prisutno je nepovjerenje donositelja odluka prema sudjelovanju javnosti u donošenju odluka. Česti su primjeri da je uključivanje javnosti samo formalne naravi bez stvarne spremnosti na dijalog. Potrebno je razvijati svijest o važnosti veće participacije šire zajednice u donošenju odluka, kod donositelja odluka i među građanima koje je potrebno animirati i potaknuti na participaciju. Pojedinačni zahtjevi imaju manji učinak od dobro artikuliranog glasa koji predstavlja zajednicu i prepoznaje pitanja važna za zajednicu. U tome veliku ulogu ali i odgovornost imaju organizacije civilnog društva.

5. RE-AFIRMACIJA STRUČNOG PRISTUPA

Kod donošenja odluka važno je uvažiti specifična znanja koje o određenom problemu imaju pojedine struke. Zabrinjavajući su primjeri gdje se političke odluke koje imaju dalekosežne posljedice na ljude, društvo i okoliš donose bez uvažavanja mišljenja stručnjaka za određeno područje djelovanja. Iako je participacija javnosti važna i može biti usmjeravajuća, glas javnosti (posebno kad se pretvara u „akcijsku buku“) ne može zamijeniti argumentiranu stručnu analizu, valorizaciju i mišljenje. Odgovornost leži i na pripadnicima pojedinih profesija koji bi trebali biti otvoreniji za društveni angažman. Važna je i spremnost na dijalog i suradnju prilikom rješavanja interdisciplinarnih problema.

6. RAZVOJ PODUZETNIČKOG DUHA

Pojedinačne poduzetničke inicijative važan su pokretač gospodarskog napretka nekog područja. U osiromašenim ruralnim sredinama nove ideje i pristupi, kreativne zamisli i inovativne poduzetničke inicijative zavrjeđuju posebnu pozornost. U nedovoljno reguliranim uvjetima mlade tržišne ekonomije devijacije u odnosu prema radu, okolišu i principima društveno odgovornog poslovanja dovele su do općeg nepovjerenja u poduzetničke inicijative. To je povjerenje potrebno ponovno graditi, ali i ugraditi mehanizme kontrole u zakonodavne okvire. Potrebno je poticati one oblike poslovanja koji su temeljeni na načelima društvene, okolišne i ekonomske održivosti, koji stvaraju nove dodane vrijednosti za zajednicu, otvaraju nova radna mjesta i prihvatljivi su za okoliš.

7. JAČANJE LOKALNOG POVEZIVANJA („RURALNI LANCI VRIJEDNOSTI“)

Današnje poslovno okruženje karakteriziraju složene međuovisnosti i kompleksni sustavi suradnje i povezivanja kako bi se zajedničkim naporima ostvarilo više. Često to nije samo pitanje ostvarivanja dodatne vrijednosti već pukog opstanka na sve zahtjevnijem tržištu. Paralelno s jačanjem poduzetništva treba raditi na međusobnom povezivanju i umrežavanju što podrazumijeva inicijative kao što su udruživanje u zadruge i poslovna udruženja, nove pristupe horizontalne i vertikalne integracije lanaca opskrbe uključivo i kratke lance opskrbe hranom, sektorsko specijaliziranje te formiranje klastera. Prijenos znanja, učenje na primjerima dobre prakse, ulaganje u suradnju te prepoznavanje razvojnih potencijala područja važni su elementi ovog oblika suradnje u čemu aktivniju ulogu mogu imati lokalne akcijske grupe u suradnji sa stručnjacima koji posjeduju specifična znanja.

8. VEZE URBANOG I RURALNOG PROSTORA

Jedan od važnijih uzroka depopulacije ruralnih područja je pitanje (ne)dostupnosti osnovnih usluga – od infrastrukturnih usluga, do sadržaja kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita ali i trgovina, usluge, kultura i zabava. Ovaj tip usluga tradicionalno su nudili mali i srednji gradovi koji su činili prostornu mrežu u ruralnom prostoru ali i oni se danas suočavaju s brojnim izazovima, gube privlačnost za gospodarske aktivnosti i gube svoje tradicionalne funkcije. Problem prometne izolacije, osobito u obliku nedostatka kvalitetnog javnog prijevoza u ruralnom području, odražava se na dostupnost osnovnih usluga za ruralno stanovništvo, osobito za ranjive skupine kao što su siromašni i stariji stanovnici. Uz razvoj osnovne tehničke infrastrukture u ruralnim područjima potrebno je više raditi na jačanju urbano-ruralnih veza i paralelno s razvojem sadržaja u malim razvojnim centrima raditi i na razvoju javnog prijevoza koji osigurava dostupnost takvih usluga.

9. OČUVANJE LOKALNOG IDENTITETA

Privlačnost ruralnih prostora proizlazi i iz očuvane prirodne i kulturne baštine te skladnog i očuvanog okoliša. Elementi prirodne i kulturne baštine mogu postati važan pokretač gospodarskog razvoja kroz razvoj turizma, a važni su i za očuvanje lokalnog identiteta. Promjene u ruralnim krajolicima dovode do degradacije vrijednosti izgrađenih krajolika i nestajanja vrijednih prirodnih predjela. Osim formalno zaštićenih područja i elemenata prirodne i kulturne baštine za lokalni identitet važna je i baština lokalnog značaja koju je potrebno čuvati i razvijati. Posebnu pažnju treba posvetiti trajnoj edukaciji i podizanju svijesti stanovnika o važnosti zaštite baštine ali i o potencijalima koje takva baština ima za budući razvoj određenog područja. Takva vrsta osviještenosti postaje učinkoviti mehanizam zaštite postojećih kvaliteta lokalne sredine i garancija budućeg skladnog razvoja.

10. NOVE RAZVOJNE MOGUĆNOSTI KROZ SURADNJU I POVEZIVANJE

Na nacionalnom, europskom i širem međunarodnom planu otvaraju se sve veće mogućnosti za kvalitetan i brži razvoj ruralnih krajeva kroz strategije, programe, projekte i poticaje. No dionici ruralnog razvoja, posebno korisnici poticaja i donacija, i danas su suočeni s mnogim preprekama na putu do ostvarenja svojih razvojnih zamisli. Nerijetko zastaju na potrebi pribavljanja dokumenata kojima ne nalaze uvijek opravdanje, opetovanom i opširnom izvještavanju, višestrukim kontrolama i dr. Neizvjesnost do odobrenja zahtjeva, prazni hod do početka provedbe i česte izmjene propisa smanjuju početni entuzijazam nositelja projekta. Potrebno je uskladiti propise i zahtjeve nadležnih tijela vlasti na svim razinama uključujući i EU kako bi mogućnost boljeg života postala dostupna svim žiteljima ruralnog prostora. Također, treba širiti lepezu mogućih područja djelovanja i intervencija kako bi obuhvatila odgovore na specifične potrebe svakog ruralnog kraja.

Deklaracija usvojena na završnoj sjednici drugog Hrvatskog ruralnog parlamenta

Sveti Martin na Muri, 22. travnja 2017.